

MAGYAR NEMZETI BANK

NEGYEDÉVES JELENTÉS

2009. október 13.

**Beszámoló az MNB 2009
harmadik negyedévi tevékenységéről**

Kiadja: Magyar Nemzeti Bank
Felelős kiadó: Iglódi-Csató Judit
1850 Budapest, Szabadság tér 8–9.

www.mnb.hu

Tartalom

1. Monetáris politika	4
2. A pénzügyi közvetítőrendszer stabilitása	5
3. Devizatartalékok	6
4. Készpénztevékenység	7
5. Pénzforgalom és értékpapír-elszámolás	10
6. Az MNB statisztikai tevékenysége	12
7. A pénzügyi kultúra fejlesztése	14

1. Monetáris politika

2009 harmadik negyedében a Monetáris Tanács három alkalommal összesen 200 bázisponttal 9,5 százalékról 7,5 százalékra csökkentette az MNB irányadó kamatát. A kamatdöntésekhez fűzött közlemények szerint a Tanács úgy látja, hogy a magyar gazdaságot elhúzódó recesszió, majd lassú kilábalás és alacsony inflációs környezet fogja jellemezni az elkövetkező 1-1,5 évben. Noha az infláció az elmúlt hónapokban az áfaemelés hatására megemelkedett, a monetáris politika számára releváns horizonton a cél alatti árnyelkedési ütem valószínűsíthető. Ezt a rendkívül gyenge belső kereslet dezinflációs hatása magyarázza. Az alapkamat csökkentésével a Monetáris Tanács a recesszió enyhítését, a kilábalás gyorsítását szeretné elérni. A középtávon jelentősen a cél alatt várható infláció mellett a magyar eszközök kockázati prémiumában az elmúlt félévben bekövetkezett javulás lehetővé tette az alapkamat jelentős mértékű csökkentését anélkül, hogy ez veszélyeztette volna a pénzügyi stabilitást.

A kamatdöntések közleményei hangsúlyozták, hogy az elmúlt félévben a nemzetközi befektetői hangulatban tapasztalt jelentős javulás a magyar eszközök kockázati prémiumának szignifikáns csökkenését okozta. A kockázati megítélés javulásban a Tanács megítélése szerint az is szerepet játszott, hogy a magyar gazdaság egyensúlyi mutatói sokat javultak. A gyorsan zsugorodó belső kereslet eredményeként a kereskedelmi mérleg hónapok óta jelentős pozitívumot produkál, a fiskális politika pedig sokat javított az adósságpályára vonatkozó kilátásokon. A bankszektor jövedelmezősége a Tanács által korábban vártnál kedvezőbbben, a nemfizetési hiteleinek állománya a vártnak megfelelően alakul. A befektetők lényegesen kevesebb rendszerszintű kockázatot látnak, mint néhány hónappal ezelőtt. Ugyanakkor mind az állam, mind a magánszféra adósságállománya továbbra is magas, ami miatt a magyar gazdaság sebezhető lenne a nemzetközi befektetői hangulat jelentősebb megingása idején. Emiatt a Tanács a továbbiakban is óvatos kamatpolitikát lát indokoltnak.

Az augusztusban közzétett *„Jelentés az infláció alakulásáról”* című kiadvány gyors dezinflációt prognosztizál, és a monetáris politika számára releváns időhorizonton 3 százalékos, középtávú cél alatti inflációval számol. Az alappálya szerint – változatlan kamat- és árfolyam-kondíciók fennmaradása esetén – 2009-ben az éves infláció 4,5, 2010-ben 4,1 százalék körül fog alakulni, majd 2011-ben – a 2009-es áfaemelés bázis hatásának kifutásával – 2,1 százalékra csökken. Felfelé mutató kockázatokat jelent, hogy a tartósan magas infláció az inf-

lációs várakozásokat megemelheti, és a visszafogott kereslet ellenére sem lesz a dezinfláció elég erős a cél eléréséhez.

A jelentés 2010 második feléig elhúzódó recesszióval és azt követően lassú élénküléssel számol. Ennek háttérében az áll, hogy a legjelentősebb exportpiacaink ebben az időszakban várhatóan szintén a recesszió vagy nagyon alacsony növekedés állapotában lesznek. Ugyanakkor a bankszektor és a fiskális politika prociklikus viselkedése a belső keresletet is tartósan alacsony szinten tarthatja. A jelentés 2011-től számít határozottabb növekedésre exportpartnereink gazdaságaiban. Az élénkülő nemzetközi konjunktúrára az érdemi kapacitásfelleggel rendelkező magyar gazdaság erőteljesen reagálhat, illetve a kormányzati intézkedések versenyképességet javító hatásai is várhatóan egyre erőteljesebben érezhetőek majd. A 2011-es növekedés szempontjából a fő kockázatot az jelenti, hogy a 2011-es adócsökkentésnek egyelőre nem látni az elmentételezését, és elképzelhető, hogy ezt a kormányzat a deficitcélok elérése érdekében részben a kiadások csökkentésével fogja semlegesíteni.

A monetáris politikai eszköztár változása

A Svájci Nemzeti Bank, az Európai Központi Bank, a Narodowi Bank Polski és a Magyar Nemzeti Bank 2009. szeptember 24-én bejelentették, hogy a rövid lejáratú svájci frank források piacának további javulása érdekében az egyhetes EUR/CHF devizaswap-műveleteket tovább folytatják legalább 2010. január végéig.

A Magyar Nemzeti Bank 2009. július 30-i hatállyal módosította a jegybank forint- és devizapiaci üzleti feltételeit. Az alapvetően technikai jellegű módosítások elsődleges célja az volt, hogy a Magyar Nemzeti Bank monetáris politikai műveleteinek főbb szabályait az „Üzleti feltételek” továbbra is transzparens módon tartalmazza. Ennek érdekében az „Üzleti feltételek” ki egészültek a jegybanki FX-swapok feltételeivel, azonban ez a módosítás nem jelentett változást a már alkalmazott FX-swap eszközök tekintetében. Emellett az Európai Központi Bank által alkalmazott eszköztárhoz történő további harmonizáció érdekében a Magyar Nemzeti Bank – a módosítást követően – már elfogadja partnereitől a saját kibocsátású jelzálogleveleket is hitelműveleteik fedezeteként. Továbbá az egynapos jegybanki rendelkezésre állás feltételeinek egységesítése érdekében a betéti rendelkezésre állás tekintetében megszűnt az eddig 100 millió forintban meghatározott ajánlati korlát. Ezenkívül a devizabetét-ügyletek esetében hosszabbodott az ajánlatok fogadási ideje, valamint módosult az ajánlati korlát.

2. A pénzügyi közvetítőrendszer stabilitása

Az MNB 2009 harmadik negyedévében is kiemelt figyelmet fordított a nemzetközi pénzügyi és gazdasági folyamatok magyarországi hatásainak felmérésére.

2009 második, harmadik negyedévében is érzékeltették hatásukat a fejlett gazdaságokban történt hatósági beavatkozások, amelyek érdemben csökkentették a rendszerkockázatokat, és javították a növekedési kilátásokat. Az európai bankrendszerben a hitelportfólió romlása elnyújtva jelentkezik, így a szigorú hitelkínálati feltételek továbbra is fennmaradhatnak. A hazai gazdaság kilátásai is fokozatosan javulnak, de kockázatok továbbra is érzékelhetők. A magyar pénzügyi rendszer forint- és devizalikviditása kielégítő. A bankok hitelportfóliójának romlása a 2009. áprilisi *Jelentés a pénzügyi stabilitásról* című kiadvány előrejelzésével összhangban van. 2009 júniusáig a magánszektor hiteleinek 7 százaléka (a 2008. júniusi érték kétszerese) mutatott 90 napnál hosszabb fizetési késedelmet, miközben a portfólióromlás eredményrontó hatása szintén megkétszereződött, 2%-ra emelkedett. A jegybank korábbi várakozásaival ellentétben a portfólióromlás eredményt érintő negatív hatását 2009 első nyolc hónapjában több tényező ellensúlyozta: a pénzügyi műveletek kiugró eredménye, a kamatjövödelmek, valamint a költséghatékonyság jelentős javulása. Ennek következtében a bankrendszer első félévi eredménye szinte változatlan maradt az elmúlt év azonos időszakával összehasonlítva. Kedvező fejlemény, hogy – jelentős részben az anyabankok profit-visszaforgatásának, illetve tőkeemelésének hatására – a bankok tőkeereje javult; rendszerszinten a tőke megfelelési mutató 2009. augusztus végén 12 százalék felett volt. A likviditási és megújítási kockázatok egyre kevésbé játszanak szerepet a bankok hitelezési döntéseiben. A magán-

szektor megtakarítási hajlandóságának növekedése miatt lassuló hitelezés és növekvő betételhelyezés a hitel/betét arányt csökkentette, és lehetővé tette, hogy a bankok a piaci problémák idején anyabankjaiktól kapott forrásokat visszafizessék.

A Pénzügyi stabilitás szakterület 2009 júliusában folytatta a 2003 tavaszán elkezdett, a banki hitelezési folyamatokat áttekintő *Hitelezési felmérését*. A felmérés eredményeit a jegybank 2009. augusztus 27-én publikálta magyar és angol nyelven az MNB honlapján. A nemzetközi tendenciákkal összhangban, 2009 második negyedévében tovább csökkent a magyar bankok hitelezési hajlandósága, illetve szigorodtak – bár a korábbinál kisebb mértékben – a hitelezési feltételek. A válaszok szerint a szigorítás fő oka már nem a likviditási kockázatokkal, hanem elsősorban a gazdasági visszaesés várható hatásával magyarázható. A felmérésre adott banki válaszok azonban azt valószínűsítik, hogy 2009 hátralévő szakaszában a hitelkereslet már ismét növekedhet, illetve a bankok nem szigorítják tovább hitelezési feltételeiket.

A Magyar Nemzeti Bank az elmúlt negyedévben is részt vett több, a pénzügyi stabilitást erősítő jogszabály-változtatás előkészítésében, és nyomon követte a nemzetközi téren, különösen az Európai Unióban folyó pénzügyi válságkezeléssel és szabályozással foglalkozó kezdeményezéseket. Ezek közül kiemelkedik a hazai felügyeleti struktúra megerősítésére vonatkozó jogszabályok előkészítésben való közreműködés, a felelős hitelezést elősegítő, a devizahitelezés kockázatait a hitelezési feltételekben megjelenítő önszabályozási, illetve szabályozási kezdeményezés, továbbá az európai felügyeleti struktúrára vonatkozó tervek véleményezése.

3. Devizatartalékok

2009 harmadik negyedévének végén az MNB hivatalos devizatartalékainak nagysága 30 603 millió euro volt, ami 3653 millió eurós növekedést jelent a 2009. június végi 26 950 millió eurós tartalékszinthez képest.

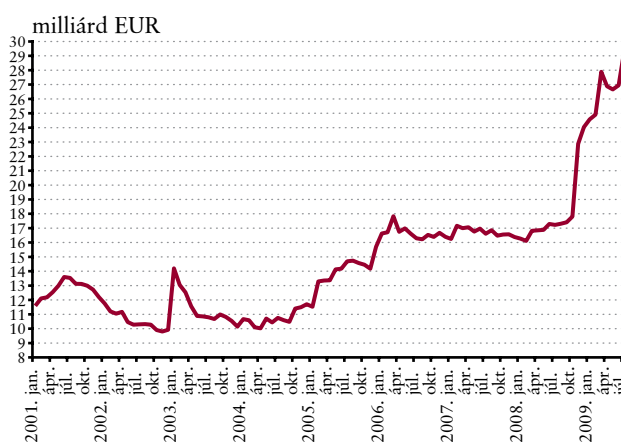
A devizatartalékok alakulását elsősorban az alábbi tételek befolyásolták az elmúlt negyedév során.

Az Államadósság Kezelő Központ megbízásából végrehajtott adósságkezelési célú műveletek az előző negyedévben összességében közel 2,3 milliárd euróval növelték a devizatartalékok nagyságát. Az Európai Közösséggel történt hitelmegállapodás harmadik részleteként az Európai Bizottságtól befolyt 1,49 milliárd euro. Kibocsátásra került egy 2014-ben lejáró 6,75%-os állampapír, amelynek következtében befolyt 997 millió euro. Az IMF-hitelkeretből történő negyedik hitellehívás 54 millió euro növekedést hozott. Az ÁKK adósságkezeléshez kapcsolódó kifizetések (kötvények és hitelek kamatfizetése, törlesztése, MtM stb.) 239 millió eurós csökkenést okoztak. Az MNB saját adósságszolgálatához kapcsolódó kifizetések 13 millió eurót tettek ki. Az IMF SDR-allokációra vonatkozó döntése alapján az MNB részére jóváírásra került mintegy 1 milliárd eurónyi SDR. Az MNB-nél elhelyezett rövid lejáratú devizabetétek állománya szeptember végén közel

80 millió euróval volt alacsonyabb a július végi állományhoz képest. A költségvetési szervek megbízásából végrehajtott devizakifizetések 120 millió eurós csökkenést okoztak. 2009 harmadik negyedévében az Európai Bizottságtól összesen 450 millió eurós nettó transzfer érkezett. A tartalékon elért hozam a negyedév során mintegy 200 millió euróval növelte az MNB arany- és devizatartalékait.

1. ábra

A devizatartalékok nagyságának alakulása

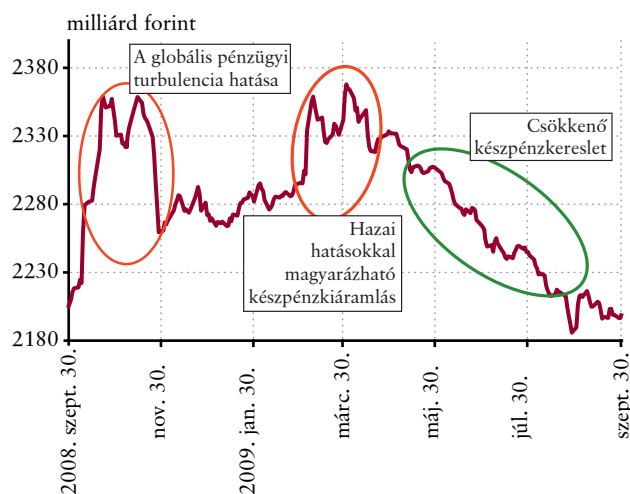
4. Készpénztevékenység

Forgalomban lévő készpénz

2009. szeptember 30-án a forgalomban lévő készpénz értéke 2135 milliárd forintot tett ki, amely megegyezik az előző év azonos időszakának adatával.

2. ábra

Készpénzállomány a gazdaságban*

* Szezonálisan igazított adatok alapján.

A forgalomban lévő készpénz 2008. október–novemberben a globális pénzügyi turbulencia hatásának tulajdoníthatóan kiugró értékeket mutatott. Az idei év márciusában tapasztalt kimagasló készpénzkereslet hazai hatásokkal volt magyarázható, amelyeket a gazdaság fundamentumai nem támasztottak alá.

A készpénzállomány áprilistól tapasztalt csökkenésének oka elsősorban a gazdasági visszaesés hatására csökkenő lakossági fogyasztás lehet, másrészt szerepet játszhat ebben az is, hogy az intenzív készpénzkiáramlás időszakaiban forgalomba került készpénz folyamatosan visszaérkezett a bankszektorba.

A harmadik negyedév során a csökkenő készpénzkereslet hatására a forgalomban lévő készpénzállomány mennyisége visszaállt az előző év azonos időszakának megfelelő értékekre.

Forgalomban lévő bankjegyek

A forgalomban lévő bankjegyállomány értéke 2009 III. negyedévének végén 2090 milliárd forint volt, ami az egy évvel ezelőtti értékkel közel azonos. A forgalomban lévő bankjegyek mennyisége mintegy 9 százalékos csökkenést mutat 2008 hasonló időszakához képest. A két legnagyobb címlet aránya a teljes forgalomban lévő állományon belül az előző év azonos időpontjához képest 4%-kal emelkedett.

Forgalomban lévő érmék

2009 III. negyedév végén kicsit több, mint 1,1 milliárd darab érme volt forgalomban, 39,2 milliárd forint értékben. A forgalomban lévő állomány közel 9 százalékkal, 90 millió darabbal volt több, mint egy évvel korábban. Az emelkedést zömmel a 200 forintos érme dinamikus forgalmi térnyerése okozta.

200 forintos érme kibocsátása

A kétszázas érmét az MNB 2009 júniusában bocsátotta ki. A bevezetés óta 48 millió darab 200 forintos érmét bocsátott ki a jegybank, amely a 200-as címletből a teljes forgalomban lévő fizetőeszköz-állomány 64 százalékát éri el. Az új érme térnyerése dinamikus volt, a lakosság intenzíven használja.

A 200 forintos bankjegyekkel 2009. november 15-én lehet utoljára fizetni. Ezt követően a készpénzforgalomban csak a 200 forintos érme lesz használható. A 200 forintos bankjegyből 2009. szeptember 30-án még közel 27 millió darab volt

1. táblázat

Bankjegyek száma a forgalomban (millió db) 2009. szeptember 30.

Bankjegyek	20 000	10 000	5000	2000	1000	500	200	Összesen
	53,8	80,8	20,4	18,4	46,1	29,7	26,9	276,0

2. táblázat

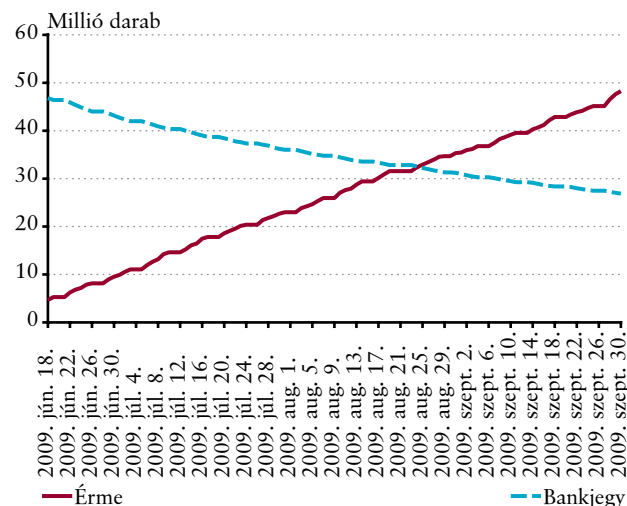
Érmék száma (millió db) 2009. szeptember 30.

Érmék	200	100	50	20	10	5	Összesen
	48,3	152,7	115,9	210,8	250,1	357,4	1135,1

forgalomban. Az MNB kommunikációs és egyéb intézkedéseivel igyekszik elősegíteni a 200 forintos bankjegyek jegybankba történő gyors visszaáramlását. Az MNB az érmék júniusi kibocsátása óta kizárólag érméket hoz forgalomba a címletből. A 3. ábra szemlélteti a bankjegy- és érme forgalomban lévő arányának összetételét.

3. ábra

A 200-as címlet forgalomban lévő összetétele

A bevonás alatti 5000, 1000 és 500 forintos bankjegy

A régi bankjegycsalád e három címletét az MNB tíz éve vonta be a forgalomból. Törvényes fizetőeszközzé váló átváltásuk határnapja eredetileg 2009. december 31. volt. Mivel e bevont nagy értékű címletekből összegszerűen viszonylag jelentős mennyiség maradt még a lakoságnál, ezért a Magyar

Nemzeti Bank meghosszabbította az átváltás határidejét. A döntés értelmében a lila („Ady”) ötszáz, a zöld („Bartók”) ezres és a barna („Széchenyi”) ötezres 2019-ig váltható át. Az MNB-n kívül egyes hitelintézetek és postahivatalok is törvényes fizetőeszközzé váltják a bankjegyeket, illetve szolgáltatásuk igénybevétele esetén elfogadják.

Emlékérme-kibocsátás

A Magyar Nemzeti Bank 2009. szeptember 6-án „Budapesti Dohány utcai zsinagóga” megnevezéssel, szeptember 24-én pedig „Budapest” megnevezéssel 5000 forint névértékű, ezüst emlékérmét bocsátott ki.

A „Budapesti Dohány utcai zsinagóga” megnevezésű érme előlapján a kötelező éremképi elemek mellett a zsinagóga főbejárata fölötti mérműves ablakminta található. A hátlapon a budapesti Dohány utcai zsinagóga épülete látható a szomszédos épületek részleteivel. A zsinagóga ábrázolása alatt a BUDAPESTI DOHÁNY UTCAI ZSINAGÓGA 1859 felirat olvasható, attól balra, fent a tervezőművész mesterjegye található. Az érmét Szabó György tervezte. Az érméből összesen 10 000 darab verhető, ebből 6000 tükörfényes (proof) kivitelben.

A „Budapest” érme előlapján a kötelező éremképi elemek mellett az Andrássy út ábrázolása látható az Operaházzal és a volt balettintézet palotájával. A hátlapon a pesti Duna-part Lánchíd és Margit híd közé eső részének ábrázolása látható, előtérben a tabáni plébániatemplommal. A plébániatemplomtól jobbra található a tervezőművész mesterjegye. A felső köriratban a „BUDAPEST” felirat olvasható. Az érmét Fritz Mihály tervezte. Az érméből összesen 10 000 darab verhető, ebből 6000 tükörfényes (proof) kivitelben.

3. táblázat

Bevonás alatti címletek

Régi bankjegy képe	Címlet	Forgalomban kint maradt mennyiség 2009. szept. 30. (milliárd forint)
	5000 forintos	2,98
	1000 forintos	3,28
	500 forintos	1,56

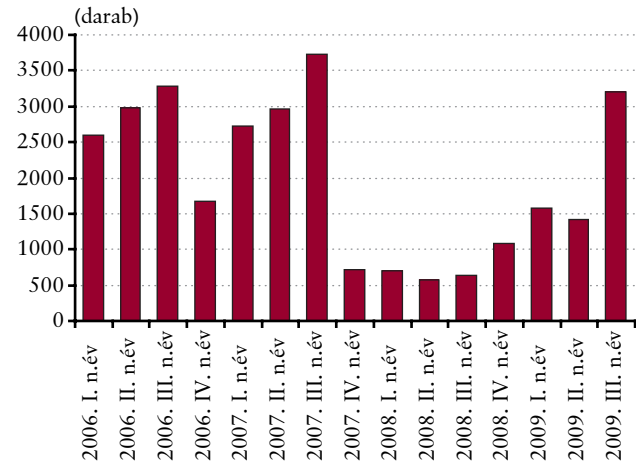
A készpénzhamisítás megelőzését, visszaszorítását szolgáló tevékenység

A Magyar Nemzeti Bank szakértői 2009 harmadik negyedévében 3211 darab forgalomból lefoglalt forintbankjegy-hamisítványt vizsgáltak. A hamisítások mértéke a megelőző negyedévben tapasztalt kismértékű csökkenést követően ismét növekedett. Az utóbbi negyedévben egyre inkább látszik az a tény, hogy leggyakrabban a magasabb (öt-, tíz- és húszezer forintos) címleteket hamisítják. A lefoglalt hamisítványok készítési módját továbbra is az irodai sokszorosító eszközök (színes fénymásolók, nyomtatók) határozzák meg. A jegybank az új fejleményekre is tekintettel kiemelt figyelemmel kíséri a hamisítások alakulását.

A valutahamisítási esetek száma és a lefoglalt mennyiség továbbra sem jelentős, szakértőink 398 darab különböző valutahamisítványt vizsgáltak a harmadik negyedévben. Ezen belül a hamis eurobankjegyek előfordulása a korábbi időszakhoz hasonló mértékű (256 darab).

4. ábra

A bankjegyhamisítások alakulása

5. Pénzforgalom és értékpapír-elszámolás

A pénzforgalomról szóló új MNB-rendelet megjelenése

2009. augusztus 6-án jelent meg és november 1-jétől hatályos, a pénzforgalom lebonyolításáról szóló 18/2009. (VIII. 6.) MNB-rendelet. Az új MNB-rendelet megalkotását az indokolta, hogy a belső piaci pénzforgalmi szolgáltatásokról szóló 2007/64/EK irányelv hazai átültetése MNB-re háruló részének teljesítését a pénzforgalom lebonyolításáról szóló új MNB-rendelet kiadásával lehetett megoldani. A rendelettervezet elkészítése során az MNB nyilvános konzultációt, majd szűkebb keretek közötti többfordulós egyeztetéseket tartott az új jogszabály hatálya alá tartozó pénzforgalmi szolgáltatók képviselőivel. A rendelet módosuló szabályait két részre lehet bontani: egyrészt azokra, amelyek az irányelvet implementálják (ezek esetében az MNB-nek mint jogalkotónak tartalmi eltérésre nem volt lehetősége), másrészt azokra, amelyek az irányelvtől függetlenül a jelenleg hatályos MNB-rendelet fejlesztését, korszerűsítését célozzák.

Az irányelv a nem hitelintézeti új piaci szereplők (pénzforgalmi intézmények) tevékenységére, engedélyezésére és felügyeletére vonatkozó szabályainak, az ügyfelek tájékoztatásával kapcsolatos követelményeknek, valamint a felelősségi és kárviselési szabályoknak a hazai átültetésére a pénzforgalmi szolgáltatás nyújtásáról szóló 2009. évi LXXXV. törvénnyel (a továbbiakban Pft.), valamint a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény pénzforgalmi intézményekkel és pénzforgalmi szolgáltatással összefüggő módosításáról szóló 2009. évi LXXXVI. törvénnyel került sor.

A pénzforgalmi megnevezéseknek a Pft. által bevezetett megváltozása miatt kodifikációs szempontból szükséges volt az összes, pénzforgalmi szakkifejezést tartalmazó MNB-rendelet módosítása, illetve újrakiadása¹ is, ezek a változtatások azonban kizárólag jogtechnikai jellegűek, tartalmi változást nem tartalmaznak.

A „Pénzforgalomról mindenkinek” sorozat legújabb kiadványának megjelenése a csoportos beszédésekről

2009. július elejétől érhető el a jegybank honlapján a „Pénzforgalomról mindenkinek” című füzet sorozat harmadik ré-

sze, amely a csoportos beszédésre fókuszál. A kiadványból az érdeklődők többek között megtudhatják, hogy mi a különbség a csoportos beszédés és az egyszerű átutalás között, hová lehet fordulni panasz esetén, vagy mi a teendő bankváltáskor.

A csoportos beszédés egyre nagyobb népszerűsége tesz szert Magyarországon is, nem utolsósorban azért, mert kényelmes, biztonságos és más – főleg készpénzes – fizetési módokkal összevetve hatékony fizetési forma. Hatékonyságát főként annak köszönheti, hogy a felhatalmazás megadását és rögzítését követően a teljes folyamat automatizált. A fogyasztó szempontjából a fizetési mód előnye, hogy az egy tranzakcióra jutó költsége alacsonyabb a készpénzes tranzakciónál (például nem kell készpénzfelvételi díjat fizetni), a beszedő által kezdeményezett feldolgozás pedig biztosítja, hogy a kötelezett – vagyis a fogyasztó – nem eshet fizetési késedelembe, így biztosan elkerüli a késedelmi kamatok fizetését.

A tájékoztató kiadvánnyal az a jegybank célja, hogy a pénzforgalommal kapcsolatos, mindenkit érintő tudnivalókat közérthető, kérdés-felelet formában ismertesse. A füzet sorozat első tagja a bankkártyákkal, a második a bankátutalásokkal foglalkozik².

A fizetési kártya üzletág 2009 első féléves alakulásáról szóló elemzés megjelenése

2009 harmadik negyedévében tette közzé az MNB a 2009 I. félévi főbb trendekről szóló elemzését a fizetési kártya üzletág alakulásáról Magyarországon és a hozzá tartozó táblázatokat.

A bankkártya üzletágban mérsékeltlen bár, de érezhető a gazdasági válság hatása, amely elsősorban a kártyák darabszámának (1,5%-os) csökkenésében mutatkozik meg. A hitel- és terhelési kártyáknál szembetűnőbb a változás (9,1%-os csökkenés), mint azoknál a termékeknél, amelyek a mögöttük álló bankszámlán lévő összeg erejéig, készpénz felvételére és vásárlásra használhatóak. A bankkártyákkal lebonyolított forgalom tekintetében évekre visszamenően tapasztalható, hogy az év első felében lebonyolított forgalom valamivel alacsonyabb, mint a második félév forgalma. Az elmúlt félév során azonban a korábbi félévekben tapasztaltnál kicsit erőteljesebb a forga-

¹ Az új MNB-rendeletek: A fizetési rendszer működtetésére vonatkozó tárgyi, technikai, biztonsági és üzletmenet folytonossági követelményekről szóló 19/2009. (VIII. 6.) MNB-rendelet valamint a fizetési rendszer működtetését végző szervezetek üzletszabályzatára és szabályzataira vonatkozó követelményekről szóló 20/2009. (VIII. 6.) MNB-rendelet.

² A „Pénzforgalomról mindenkinek” mostani és korábbi részei a honlapon a Pénzforgalom / Kiadványok menüpont alatt olvashatók.

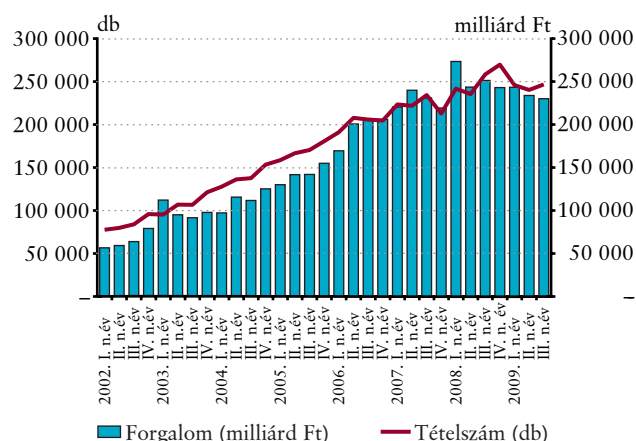
lom visszaesése, elsősorban a készpénzfelvételek tekintetében, amely a 2006 második féléves szintre esett vissza. A kártyahasználat gyakoriságának növekedése azonban mindezek ellenére azt mutatja, hogy a kártyabirtokos ügyfelek körében, egyre nagyobb szerepet kap a bankkártya a mindennapi fizetések lebonyolítása során.

A VIBER-forgalom alakulása

2009 harmadik negyedévében 230,1 billió (ezer milliárd) forint volt a fizetési forgalom értéke a VIBER-ben, a kiegyenlített fizetési megbízások száma pedig 246,6 ezer darab. A forgalom értéke (1,6%-kal) csökkent, a tételek száma nőtt az

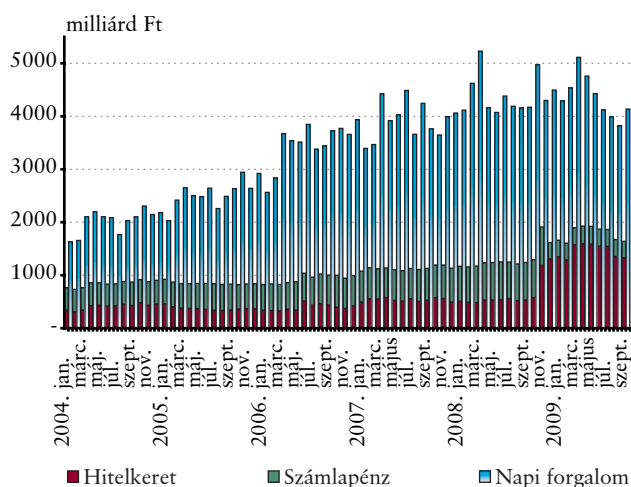
5. ábra

A VIBER-ben lebonyolított fizetések értéke és száma negyedévenként

6. ábra

A bankok napi átlagos likviditásának (számlapénz + hitelkeret) és pénzforgalmának összevetése

előző negyedévhez képest (2,7%-kal). Az előző év azonos időszakához mérten értékben 8,4%-os, míg tételszámban 4,5%-os csökkenés tapasztalható. A VIBER harmadik negyedévi átlagos havi tételszáma 82,2 ezer darab, a havi átlagos pénzforgalma 76,7 ezer milliárd forint volt.

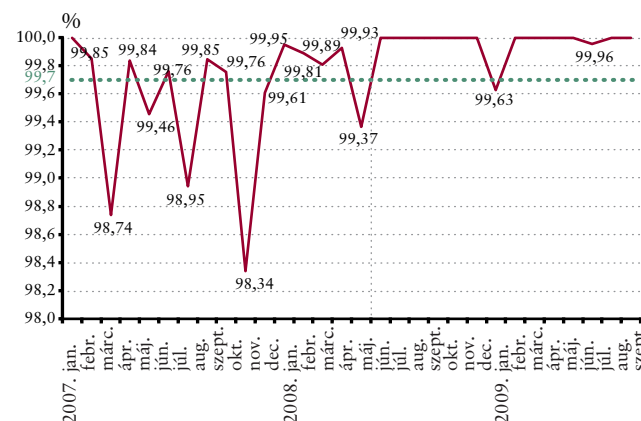
A negyedév folyamán a napi átlagos tételszám 3794 darab volt, az átlagos napi forgalom pedig 3540 milliárd forint. A maximális tételszámot (5495 db) szeptember 16-án, a napi maximális forgalmat pedig szeptember 30-án (9000 milliárd Ft) érte el a rendszer.

A vizsgált időszakban az MNB számlavezetési körébe tartozó hitelintézetek átlagos napi pénzforgalma (VIBER, BKR és MNB ügyfélszámla-vezető rendszerét számításba véve) 3982,4 milliárd forint volt. E forgalmat az előző negyedévhez képest csökkenő, mintegy 316,6 milliárd forint átlagos napi számlapénzállomány és szintén csökkenő, mintegy 1409,3 milliárd forint napközbeni hitelkeret segítségével bonyolították le, így az átlagos napi likviditás 2,3-szer fordult meg a napon belül. Ez az érték az előző negyedévben is 2,3 volt, vagyis a bankok hasonló likviditási pozícióban voltak a harmadik negyedévben 2009 második negyedévéhez képest. A kisebb likviditási állomány mellett (9,5%-kal csökkent az előző negyedévhez képest) csökkent a napi átlagos pénzforgalom a vizsgált időszakban (közel 10,1%-kal).

A VIBER rendelkezésre állása a negyedév során kimagaslóan jó, 100%-os volt: 2009 harmadik negyedévében leállás nem fordult elő. A VIBER háttérközpontjának alkalmazására nem volt szükség.

7. ábra

VIBER rendelkezésre állás

6. Az MNB statisztikai tevékenysége

Pénzügyi számlák

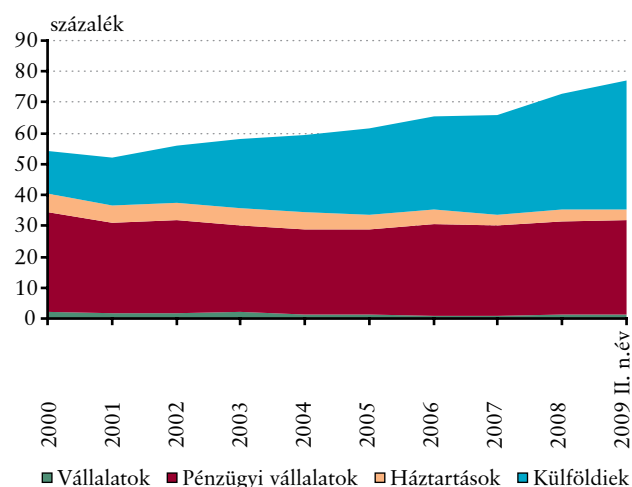
A 2004-ben rögzített intézményi munkamegosztásnak megfelelően szeptemberben az MNB, a KSH és a PM aktualizálta Magyarország túlzothíány-eljárással kapcsolatos statisztikai jelentését (EDP-jelentés), amelyet szeptember 30-án kapott meg az EU statisztikai hivatala, az Eurostat. A jelentésben szereplő kormányzati statisztikai mutatók közül az államháztartás névértékes, bruttó adósságának (az úgynevezett maastrichti adósságnak) a meghatározása, illetve az államháztartási hiány (az úgynevezett maastrichti hiány) finanszírozásának bemutatása tartozik a jegybank felelősségi körébe. Az MNB Statisztika szakterülete az államháztartás adóssága és finanszírozása alakulásáról negyedévente adatszolgáltatást teljesít az Eurostat részére, és ezeket az adatokat a nyilvánosság számára is elérhetővé teszi a negyedévente kétszer megjelenő pénzügyiszámla-statisztika keretében.

A szeptemberben véglegesített adatok szerint a kormányzati szektor bruttó, névértékes, konszolidált adóssága 2008 végén 19 344 Mrd forint volt (a GDP 72,9%-a), amelyből 18 375 Mrd forint a központi kormányzat és 969 Mrd forint a helyi önkormányzatok részesedése. Az adósság 52%-a külföldi hitelezőkkel szemben állt fent, és 40%-ot tett ki a külföldi pénzbenben denominált tartozás. Az értékpapírok aránya 82% volt az adósságon belül.

8. ábra

Az államháztartás adóssága hitelező szektorok szerint

(a GDP arányában)

Fizetésimérleg-statisztikák

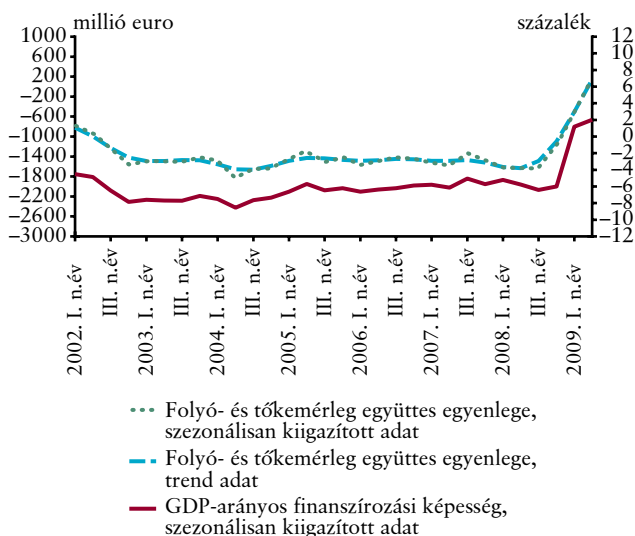
2009. szeptember 30-án az MNB közzétette a 2009 II. negyedéves fizetésimérleg-statisztikákat, és felülvizsgálta a 2009 I. negyedéves, továbbá a 2007. és 2008. éves adatokat. A közvetlen befektetésekre vonatkozóan beépítésre kerültek a 2008. évi vállalatimérleg- és jövedelembeszámoló alapján kitöltött vállalati kérdőívek adatai. A 2008. évi statisztikákban az eddig publikált becslült újrabefektetett jövedelem értéket felváltotta a kérdőívek adatai alapján számított előzetes adat, ami alapján a külföldi tulajdonban lévő Magyarországi vállalkozások profitabilitása megközelítőleg 20 százalékkal csökkent.

2009 II. negyedévében a külfölddel szemben fennálló finanszírozási képesség a szezonális hatások kiszűrésével 226 millió euro, a GDP 2 százaléka volt, vagyis 1995 óta először a nemzetgazdaság nem szorult külföldi finanszírozásra, hanem a belföldiek finanszírozták a külföldet. A második negyedéves bevételi többlet mögött egyrészt a csökkenő gazdasági teljesítmény mellett javuló reálgazdasági egyenleg, másrészt kiemelkedő mértékű EU-transzferek állnak.

A normál revízió túlmenően az MNB rendkívüli revízió keretében 2004-ig visszamenőleg összhangba hozta a fizetési mérleg és a nemzeti számlák módszertanát az Európai Unió-

9. ábra

A nettó finanszírozási képesség millió euróban (bal tengely) és a GDP arányában (jobb tengely)

tól kapott viszonzatlan átutalások elszámolása tekintetében. Ezzel további lépést tett a hazai makrogazdasági statisztikák közötti összhang megteremtése felé. A másik lényeges változás a vállalati jövedelmek számbavételét érintette. Korábban az „all-inclusive”-nak nevezett, minden eredményt magában foglaló adatokat vette figyelembe az MNB, azonban 2008-tól kezdve a cégek olyan részletezettségű adatokat is készítenek,

amelyekből kiolvasható a normál üzletmenethez kapcsolódó vállalkozási eredmény is.

A módszertani változásokról az új adatok értelmezéséről az érdeklődő újságírók és elemzők részvételével külön konzultációs lehetőséget biztosított az MNB statisztikai valamint pénzügyi elemzési szakterülete a publikáció napjának délutánján.

7. A pénzügyi kultúra fejlesztése

Az MNB, a GVH és a PSZÁF szakmai együttműködése keretében a nyár folyamán megjelent Pesti est „Pénziránytű” külön-szám hasznosulását a három intézmény közös kutatás keretében mérte vissza. A kutatási eredmények szerint a 80 ezer példányban megjelent kiadvány fogadtatása kifejezetten kedvező volt, a célcsoport a füzetet informatívnak, hasznosnak, érthetőnek és könnyen áttekinthetőnek értékelte. Az eredmények alapján várható, hogy a három intézmény egy-egy kiemelt témában a jövőben is készít hasonló tematikus tájékoztató füzeteket.

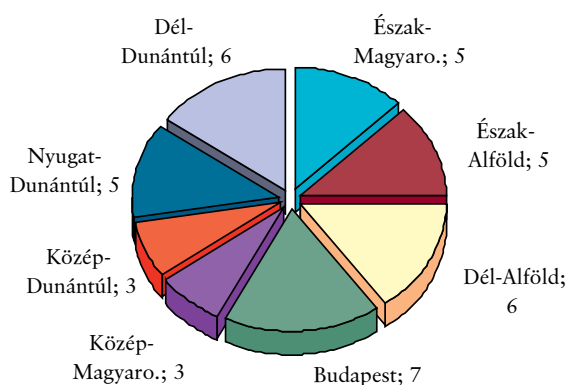
A harmadik negyedévben is folytatódott a széles lakossági rétegek általános pénzügyi ismereteinek bővítését szolgáló, az MNB szakmai támogatásával az egyik országos terjesztésű napilap gazdasági rovatában heti rendszerességgel megjelenő cikksorozat.

A júniusban sikeresen záruló kísérleti évet követően a 2009/2010-es tanévben is folytatódik a korábban a Magyar Nemzeti Bank és az Öngondoskodás Alapítvány anyagi és szakmai támogatásával 25 iskolában megvalósult Pénzügyi Oktatási Program. A programban közreműködő, az idei tanévben immár 40 intézményt az MNB kezdeményezésére létrejött Tudatos Pénzügyekért Alapítvány kuratóriuma pályázat alapján választotta ki, és iskolánként félmillió forintos támogatásban részesíti. Szeptembertől közel 1900 diák és mintegy 90 tanár vesz részt az oktatásban. A programba újonnan bekapcsolódott iskolák tanárai augusztus végén háromnapos programbevezető felkészítésen vettek részt.

A Tudatos Pénzügyekért Alapítvány és az Oktatási és Kulturális Minisztérium szeptember közepén létrehozta a „Pénziránytű iskola” hálózatot és címet, és pályázatot hirdetett annak elnyerésére. A cím magas szintű állami elismerést jelent azon is-

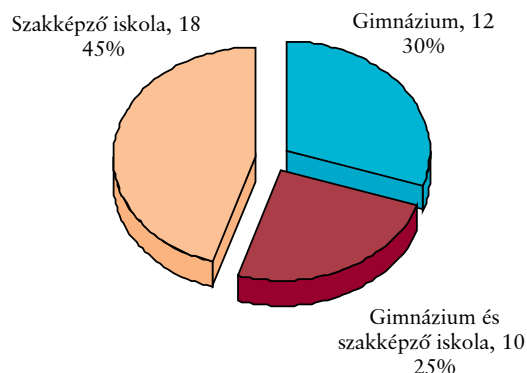
10. ábra

A programban részt vevő iskolák regionális megoszlása – 2009

11. ábra

A győztes oktatási intézmények iskolatípus szerinti összetétele – 2009

kolák számára, amelyek iskolafejlesztési, pedagógiai munkájuk keretében kiemelkedő színvonalon képviselik a pénzügyi-gazdasági nevelés, valamint ismeretterjesztés értékeit.

Az iskolahálózat fő célja, hogy jól szervezett módon segítse elő a gazdasági és pénzügyi kultúra közoktatáson belüli elterjesztését. A kezdeményezők szándéka szerint a hálózat programjai segítik a tagok szakmai fejlődését, és hozzájárulnak az iskolák együttműködéséhez, valamint a legjobb gyakorlatok elterjesztéséhez. A hálózati tagság és a cím elnyerése iskolánként 100 000 Ft alapítványi támogatással jár. A „Pénziránytű iskola” cím a 2009/2010-es tanévben összesen legfeljebb 70 középfokú iskola részére kerül adományozásra, amelyek közül 40 a 2009/2010-es tanévben részt vesz a Pénzügyi Oktatási Programban (POP).

Az MNB Látogatóközpontja 2009 első kilenc hónapjában összesen közel 35 ezer látogatót fogadott, akik jelentős számban vettek részt a gazdasági ismeretek terjesztését és a pénzügyi tudatosság fejlesztését célzó programokon. A Kulturális Örökség Napjai keretében a szeptember 19–20-i hétvégén a Magyar Nemzeti Bank újra megnyitotta kapuit a nagyközönség előtt. A rendezvényt övező érdeklődés minden eddiginél nagyobb volt: két nap alatt csaknem 5200-an keresték fel az épületet, és hallgatták meg az MNB főbb feladatairól szóló rövid előadásokat.

Szeptemberben ismét meghirdetésre került a Magyar Nemzeti Bank „Monetary – közgazdálkodj okosan” elnevezésű országos középiskolai vetélkedője. A játék októberben indul, a csapatok négy on-line fordulón keresztül juthatnak a közép-döntőbe. A vetélkedő győztes csapata 1 millió Ft nyeregményben részesül.

Negyedéves jelentés

2009. október 13.

Nyomda: D-Plus

H-1037 Budapest, Csillaghegyi út 19-21.

